

Rapport deputaten kerkelijke archieven

Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap kerkelijke archieven bestaat uit:

- 5 - br. L. van Beveren (Noord-Scharwoude) vanaf 2007
- ds. A. Hakvoort (Kampen) vanaf 2016
- ds. H. Peet (Sliedrecht) vanaf 2010
- ds. H.J.Th Velema (Hoogeveen) vanaf 2007
- zr. R. Westerveld-Lensink (Aalten) vanaf 2016

10

Archivaris

Mw. E.J.W. 't Hart MA (Hoek van Holland) is 1^e archivaris vanaf 2013.

Taakverdeling

- 15 - voorzitter: ds. H.J. Th. Velema
- 2^e voorzitter: ds. H. Peet
- secretaris: ds. A. Hakvoort
- penningmeester: br. L. van Beveren
- notulist vergaderingen: zr. R. Westerveld-Lensink
- 20 - adviseur: zr. E.J.W. 't Hart
- contactpersoon bij de Stichting Kerkelijke Afgevaardigden Museum Catharijneconvent (SKAMC): zr. C. Th Boerke (Apeldoorn)
- contactpersoon Stichting Protestants Kerkelijke Kunst (SPKK): ds. H. Peet.

De 1^e archivaris participeert in de Stichting Kerkelijk Informatiebeheer en in overlegorgaan 'Tezamen op Pad' (TOP). Ze is lid van de Koninklijke Vereniging van Archivarissen Nederland.

In de vergadering van mei 2017 is afscheid genomen van zr. C.Th. Boerke. Vijftien jaar maakte ze deel uit van het deputaatschap, waarvan twaalf jaar als secretaris. Wel blijft ze onze contactpersoon bij het SKAMC.

Ds. Peet heeft aangegeven na negen jaren zijn lidmaatschap van het deputaatschap te beëindigen. Deputaten zullen het moderamen van de GS een voorstel doen toekomen wie hem kan vervangen.

35 *2^e Archivaris*

In ons rapport aan de vorige generale synode stond te lezen dat er een 2^e archivaris was gevonden in de persoon van mw. Rachel Westerveld-Lensink uit Aalten en dat ze in deze functie benoemd was in oktober 2015. Ze zou de 1^e archivaris een dag in de week ondersteunen. Ook werd ze als lid van het deputaatschap benoemd. Na enkele maanden vond zij echter een betaalde fulltimebaan, waardoor ze zich als 2^e archivaris moest terugtrekken. Hoewel deputaten dit erg jammer vonden –ze hadden zich veel moeite getroost een 2^e archivaris te vinden– konden ze haar keus, die ze van tevoren ook had aangegeven, begrijpen. De functie van 2^e archivaris is, net als overigens die van 1^e archivaris, geen betaalde functie. Mw. Westerveld bleef wel lid van ons deputaatschap.

45 We richtten ons tot de kerken met de vraag ons te helpen bij onze zoektocht naar een nieuwe 2^e archivaris. Met blijdschap kunnen we melden dat die gevonden is in br. M.N. den Harder uit Soest. Hij is in de vergadering van 17 oktober 2018 door deputaten benoemd. Hij ondersteunt de 1^e archivaris in zijn werkzaamheden. Hij verricht zijn werkzaamheden op vrijwillige basis. Daartoe is een vrijwilligersovereenkomst

50 ondertekend. Het is gebruikelijk dat de archivaris lid is van het deputaatschap als hij lid

is van onze kerken. Omdat dit met br. Den Harder het geval is, stellen deputaten voor hem als zodanig te benoemen.

Vergaderingen

5 Deputaten vergaderen in de regel twee keer per jaar. Vergaderlocatie is het Dienstenbureau te Veenendaal. Eén keer is de werkplek van de archivariissen vergaderlocatie het Stadsarchief Rotterdam. Toen is ook archiefinspectie uitgevoerd conform bijlage 29 art. 16 K.O.

10 ***Website***

Deputaten hebben een eigen website waarop informatie over het deputaatschap, over het Documentatiecentrum en over archiveren is te vinden:

www.cgk-kerkelijkearchieven.nl . De website wordt beheerd door het Dienstenbureau.

15 ***Opdrachten generale synode 2016***

De generale synode van 2016 gaf deputaten de volgende opdrachten:

- kort voor elke generale synode de stand van zaken betreffende de inlevering van archieven van de deputaatschappen inventariseren;
- onderzoek doen naar de mogelijkheid en haalbaarheid van digitalisering van het
- 20 centraal archief;
- bezinning op de toekomstige ontwikkeling van het Documentatiecentrum binnen het kader van de huidige begroting om de meerwaarde ervan te behouden;
- opdracht geven aan deputaatschappen hun archief van vóór 2010 uiterlijk 1-9-2017 over te dragen aan het synodale archief;
- 25 -
- opdracht geven aan de scriba's van de deputaatschappen om in hun rapport te vermelden of hun archief is overgedragen;
- opdracht geven aan opgeheven of op te heffen deputaatschappen hun archief z.s.m. over te dragen.

30 ***Werkzaamheden archivaris***

Archivering

Zr. Liesbeth 't Hart werkt een dag per week voor deputaten. Zij heeft daarvoor een werkplek in het gebouw van het Stadsarchief Rotterdam. In dit archief bevindt zich alle archiefmateriaal vanaf 1992. Ouder materiaal bevindt zich in het Utrechts Archief. De

35 omvang per 1 januari 2019 van het archief in Utrecht is 57 meter, dat in Rotterdam 45 meter. Daarvan moet nog 18 meter worden bewerkt.

In de afgelopen periode is het archief van deputaten buitenlandse zending in zijn geheel bewerkt en het gedeelte van voor 1992 overgebracht naar het Utrechts Archief. Samen met de eerder overgebrachte archieven uit de periode van de archivariissen Frans van der

40 Hart en Caspar van Heel zijn deze inmiddels als één integraal geheel verwerkt in de inventarislijst en ontdaan van dubbel. Binnenkort zijn de voorbereidingen afgerond om deze lijst op de website van het Utrechts Archief te plaatsen, waardoor de stukken door bezoekers van de studiezaal kunnen worden opgevraagd. In Rotterdam zijn de beide archivariissen begonnen met het bewerken van het opgeheven deputaatschap

45 hulpverlening binnen- en buitenland, zodat dit t.z.t. ook naar het Utrechts Archief kan worden overgebracht.

Het archief is vijfmaal geraadpleegd; in een enkel geval was de gevraagde informatie niet aanwezig. In elf andere gevallen zijn degenen die om informatie vroegen doorverwezen naar het Documentatiecentrum, het landelijk kerkelijk bureau, het

50 CGMV en naar br. Frans van der Hart.

Advisering

De archivaris beantwoordt vragen over het wat en hoe van archiveren. In de afgelopen periode ging het vaak om vragen over digitale archivering en archivering en privacy. Dit laatste vanwege het van kracht worden per mei 2018 van de wet op de privacy AVG. Met het oog hierop is op de website van DKA een lijst met veel gestelde vragen geplaatst, zoals:

- zijn er voor het archief uitzonderingen op de AVG gemaakt?
- kan iemand eisen dat comiténotulen van kerkelijke vergaderingen worden vernietigd?
- zijn documenten die gedeeld worden via de cloud voldoende beveiligd?

Verder zijn er adviezen gegeven over:

- in hoeverre is een papieren archief verplicht naast een digitaal archief;
- is er recht op inzage in ledenadministraties of kerkenraadsnotulen;
- wat te bewaren voor het archief van de opgeheven gemeente in Schiedam;
- richtlijnen voor het archief voor de ambtsdragersconferentie;
- de noodzaak van een doopboek naast een doopregister;
- model verwerkingsregister;
- privacystatement over gegevens van vertrokken gemeenteleden.

In het begin van deze periode waren er problemen met de nieuwe e-mailserver, waardoor e-mails die binnenkwamen bijna meteen weer verwijderd werden. Pas na driekwart jaar was de oorzaak hiervoor gevonden en was de archivaris weer via het officiële e-mailadres bereikbaar. Helaas is de historie van het oude e-mailadres na de onaangekondigde wisseling van de provider verloren gegaan.

In het kader van het TOP-overleg met de NGK en GKv zijn er een viertal avonden in voorbereiding voor ondersteuning van kerkelijk-archiefbeheerders, te houden in Lisse, Deventer, Groningen en Rotterdam.

Digitalisering van het bestaande archief

Tot nu toe hebben we aan alle deputaatschappen de voorwaarde gesteld dat het archief op papier moet worden aangeleverd, aangezien er nog geen duidelijkheid is over goede voorzieningen voor digitale opslag en beheer op de langere termijn. In opdracht van de synode hebben deputaten de mogelijkheid en haalbaarheid van digitalisering van het archief onderzocht. Er zijn een aantal opties:

1. digitalisering (= scannen) van het gehele (Utrechts+Rotterdams) archief;
2. digitalisering van een deel (b.v. alleen het Rotterdams) van het archief;
3. scannen op aanvraag

Voor het digitaliseren van het bestaande, papieren archief zijn offertes opgevraagd bij een tweetal bedrijven, die zich bezighouden met het digitaliseren van archieven, te weten Karmac (Lelystad) en GMS (Alblasserdam). Voor het digitaliseren van het materiaal in Utrecht en Rotterdam komen bij beide bedrijven de kosten op ruim €80.000 (ex. BTW, mei 2018). Digitalisering van alleen het archief in Rotterdam kost ruim €10.000 (ex. BTW).

Het archief in Utrecht kan door het Utrechts Archief worden gescand voor een bedrag van €1.500 per meter. Er is daar inmiddels 57 meter (maakt €85.500).

Scannen op aanvraag (scanning-on-demand)

Naast het integraal digitaliseren van het gehele bestaande archief, is er ook de mogelijkheid om een inventaris van de inhoud van het archief online te plaatsen. Op

verzoek kan een bepaald stuk ingescand worden. Als we dit bij het Utrechts Archief doen, is deze service kosteloos voor ons en voor de aanvrager.

Advies

- 5 Gezien de kosten van het digitaliseren van het bestaande archief, afgewogen tegen het geringe aantal keren dat het archief geraadpleegd wordt, is het advies van deputaten om te kiezen voor de optie *scanning-on-demand* bij het Utrechts Archief.

Digitalisering van ‘nieuw’ archief

10 *Digitaal aangemaakte stukken ('digital born')*

Momenteel worden veel kerkelijke stukken als digitaal stuk gemaakt. Op dit moment adviseren deputaten nog alle stukken op papier uit te printen en te bewaren. Het is mogelijk dit niet meer te doen en alleen digitaal op te slaan en uiteindelijk in een e-depot te bewaren. Een e-depot is een beveiligde digitale omgeving waarin documenten opgeslagen zitten: een digitaal archief. Regelmatig wordt gecheckt of de bestanden nog leesbaar zijn, en indien nodig worden ze naar een nieuwer bestandsformaat geconverteerd. Het e-depot is te vergelijken met de functie die het Utrechts Archief op dit moment heeft voor ons papieren archief. Net zoals de deputaatschappen op dit moment hun archiefstukken niet direct aan het Utrechts Archief aanbieden, kunnen ook de digitale archiefstukken niet direct aan het e-depot worden aangeboden. De stukken gaan daarvoor eerst naar de archivaris, die ze ergens opslaat en eventueel nog beter ontsluit (aanpassing in naamgeving of ordeningsstructuur), vergelijkbaar met wat de archivaris nu doet met de papieren archiefstukken in het Stadsarchief Rotterdam.

25 Deputaten hebben zich laten informeren door dhr. Timo van Houdt van Fjellet. Fjellet is een organisatie die Office 365 implementeert bij kerken en kerkelijke organisaties. Het is een pakket met de bekende Officeproducten (zoals Outlook en Word) waarmee heel eenvoudig digitale bestanden gemaakt, beveiligd en met elkaar gedeeld kunnen worden. Ze komen op een soort gedeelde cloudlocatie te staan in plaats van op diverse computers. Zo kan bijvoorbeeld een kerkenraad of deputaatschap gezamenlijk aan documenten werken en ze op een centrale plek opslaan, zodat ze beveiligd zijn, goed toegankelijk voor betrokkenen en zonder dat er overal kopieën (in verschillende versies op verschillende computers) blijven rondzwerven of dat er documenten verloren gaan wanneer een lid vertrekt.

35 Office 365 helpt dus bij het goed, geordend aanmaken en bewaren van documenten en e-mails. Dit vereenvoudigt de overbrenging van de gemaakte stukken naar een e-depot. Als Office 365 goed wordt ingericht kan een scriba of secretaris vanuit hier de overbrenging van de stukken naar een e-depot regelen, zonder dat het gereedmaken van de stukken (bestandsformaat, naamgeving, structuur etc.) veel tijd gaat vragen. Hoe de overbrenging van de stukken naar een e-depot vanuit de Office 365-structuur er precies uit zal zien zal in de praktijk moeten blijken. We hebben hier te maken met nieuwe ontwikkelingen die constant in beweging zijn.

45 De implementatie van Office 365 met behulp van Fjellet kost €1.670. Daarbij zijn 10 deputaatschappen of commissies inbegrepen. Elk extra deputaatschap of commissie kost €167 extra.

50 Het is ook mogelijk dat deputaten zelf een lijst van vereisten opstellen, waar digitale stukken aan moeten voldoen alvorens aan een e-depot te worden aangeboden. Denk

hierbij aan de bestandsformaten, naamgeving, metadata en ordeningsstructuur Scriba's moeten zich dan aan deze vereisten houden. Dat vraagt een grote mate van nauwgezetheid en discipline, die ook bij wisseling van personen gewaarborgd moet zijn.

- 5 Voor opslag in een e-depot verwijst Fjellert naar het e-depot van het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) te Kampen. Met de archivaris van het ADC hebben deputaten ook een gesprek gehad. Het ADC werkt aan een archiefapplicatie waarin digitale bestanden opgeslagen kunnen worden, voordat ze overgedragen worden naar een e-depot. De kosten die het ADC rekent zijn voor kerken €2 per gemeentelid per
10 jaar met een maximum per gemeente van €750. Voorwaarde is dat twee personen per gemeente het programma dat het ADC gebruikt goed moeten kennen om bestanden op de juiste manier aan te maken.

- De gemeentelijke archiefdiensten, zoals de gemeente Rotterdam, bieden ook e-depots.
15 In een gesprek met een vertegenwoordiger van het Rotterdams Archief bleek echter dat het voor ons niet mogelijk is hier gebruik van te maken, omdat dit depot alleen beschikbaar is voor instanties in de regio Rotterdam.

Advies

- 20 Omdat het hier om een grote omslag in de manier van archiveren gaat, stellen deputaten voor om eerst een pilot te starten in de komende synodeperiode. Hieraan zouden bijvoorbeeld de secretaris van het deputaatschap kerkelijke archieven en de secretaris van deputaten kerkorde en kerkrecht kunnen deelnemen. Om alvast een soort startarchief te hebben zouden de documenten van 2015-2017 gedigitaliseerd kunnen
25 worden en in een mappenstructuur opgeslagen. Tijdens de pilot worden de nieuwe archiefstukken toegevoegd en wordt duidelijk tegen welke problemen de secretarissen aan kunnen lopen. Op basis hiervan kunnen deputaten dan een werkinstructie/handleiding met richtlijnen en afspraken opstellen. Deze kunnen secretarissen gebruiken om digitale documenten op een juiste en eenduidige manier aan
30 te leveren.

Advies aan plaatselijke kerken

- Deputaten kerkelijke archieven dragen alleen verantwoordelijkheid voor de archivering van de stukken van de generale synode en haar deputaatschappen. De plaatselijke
35 gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor hun archivering. Wel kunnen deputaten advies geven als gemeenten over willen gaan tot digitale archivering. Deputaten bevelen het bovengenoemde Fjellert aan en voor een e-depot het ADC te Kampen.

Hybride situatie

- 40 Het is niet wenselijk om een hybride situatie te creëren, waarbij uiteindelijk twee archiefsystemen tegelijkertijd moeten worden onderhouden. Dus de aanlevering van én papieren én digitale documenten. Dan moet er namelijk over en weer verwezen worden naar archiefstukken die op een andere drager staan. De kans op inconsistentie is daarbij groot. Om zo'n situatie te voorkomen is het belangrijk om een duidelijke datum in de
45 toekomst af te spreken, waarop er alleen nog maar digitaal aangeleverd mag worden. De deputaatschappen hebben dan de mogelijkheid om ernaartoe te groeien.

Inventarisatie kerkelijke kunst

- 50 In de afgelopen periode is de inventaris van de kerken van Alblasterdam, Bunschoten (De Bron), Dordrecht-Centrum, Nieuw-Amsterdam en Schiedam onderzocht op

belangwekkendheid. Dit is gedaan door een medewerker van Museum Catharijneconvent te Utrecht. Er worden foto's en een beschrijving gemaakt van voorwerpen. Het resultaat wordt op een website gezet. Jaarlijks hebben deputaten een bedrag beschikbaar voor een dergelijke inventarisatie.

5

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum heeft de synodale opdracht om documentatie en voorwerpen die relevant zijn voor de geschiedenis van onze kerken te bewaren. Het bevindt zich in gebouw Box Inn, ruimte 201, Kernreactorstraat 24A te Veenendaal. Beheerder is Jan Noorlandt. In deze periode viel het jubileum dat hij dit al 25 jaar is (vanaf 1992). Hij verricht zijn werk op vrijwillige basis. Medewerker is Machiel Vennik. Dat was hij in 2018 tien jaar. Hij heeft een arbeidscontract voor 4 uren per week. Het loopt totdat br. Vennik de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. Bij leven en welzijn en uitgaande van de huidige regelgeving zal dat in 2025 zijn. Dat de eerstgenoemde voorwaarde niet vanzelf spreekt, daarbij werden we in de afgelopen periode bepaald doordat br. Vennik een periode van ernstige ziekte doormaakte met een operatie in december 2017. Deputaten zijn dankbaar dat hij mocht herstellen en zijn zeer wenselijke werkzaamheden kon hervatten.

In 2017 mochten de Christelijke Gereformeerde Kerken 125 jaar voortbestaan. In mei 2017 werd een selectie uit de collectie van het Documentatiecentrum tentoongesteld in de TUA te Apeldoorn en op de Kerkendag op Urk. Te zien waren de grote gedenksteen uit 1892 uit Den Haag, het theekopje van ds. Hendrik de Cock, foto's en cartoons, preekschetsen en vele andere items. Deze voorwerpen kregen ook een plek in het boekje 'Canon van de Christelijke Gereformeerde Kerken 1892-2017'. Het is een toegankelijk boekje met veel illustraties. Het bewijst het belang van het bewaren van documentatie en voorwerpen. Als dit niet was gebeurd waren de tentoonstelling en het boekje niet mogelijk geweest.

In deze periode ontving het Documentatiecentrum vele aanwinsten: archief van ds. W. Ramaker, ds. A. Bikker, K. Geleynse, ds. B. v.d. Berg, ds. H. v.d. Schaaf, ds. K.T. de Jonge en vele cassettes met preken.

Het digitaliseren van de cassettes gebeurt door br. Leo Rovers uit Utrecht. LPB Media in Zwolle is begonnen met het digitaliseren van de grote geluidsbanden.

Er verschenen diverse publicaties, waarvoor dankbaar gebruikgemaakt is van onze collectie. Bijvoorbeeld het boek van C.M. van Driel over de CGK 1918-1945 en vele plaatselijke gedenkboeken.

Voor de bovengenoemde tentoonstelling op de TUA en de Kerkendag was veel waardering. Ze bracht echter wel ongeplande kosten met zich mee ter hoogte van €942 ten laste van de synodale uitgaven plus €558 ten laste van het Documentatiecentrum. Mocht ons deputaatschap of het Documentatiecentrum in de toekomst opnieuw het verzoek ontvangen aan de Kerkendag een bijdrage te leveren, dan is het noodzakelijk dat daar ook budget voor beschikbaar gesteld wordt.

Deputaten zien de grote waarde van het Documentatiecentrum en waken ervoor dat de collectie niet ongelimiteerd wordt uitgebreid. In de afgelopen periode hebben de beide medewerkers flink werk gemaakt van het ontdebellen van de collectie.

45

Financiën

Deputaten kerkelijke archieven zijn geen kashoudend deputaatschap. Br. Leo van Beveren fungeert als penningmeester en onderhoudt het contact met de penningmeester van de GS en het Dienstenbureau. Voor een overzicht van de te verwachten kosten voor de komende drie jaar verwijzen we naar de bijlage.

50

Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

- het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
- 5 - goedkeuring te geven aan de benoeming van br. M.N. den Harder uit Soest tot 2^e archivaris;
- betreffende het bestaande archief te kiezen voor scanning-on-demand;
- deputaten op te dragen een pilot te starten met een tweetal deputaatschappen voor het digitaal aanmaken en opslaan van bestanden;
- 10 - opnieuw deputaten te benoemen.

Bijlage: Kostenraming 2020-2022

Onkostenpost	Begroting 2020 t/m 2022 in €
Vergaderkosten	750,00
Algemene kosten en toerusting	1.500,00
Algemene reiskosten	3.500,00
Website	500,00
Archiefbeheer Rotterdam/Utrecht	20.000,00
Reiskosten Rotterdam/Utrecht	10.000,00
Materiaalkosten archiefbeheer Rotterdam	3.000,00
Huurkosten Documentatiecentrum	19.000,00
Hulp bij dienstverlening Documentatiecentrum	17.500,00
Inventarisatie kerkelijke kunst	5.000,00
Representatie	500,00
Contributies	1.000,00
Digitalisering	P.M.
Totaal:	81.750,00

Toelichting bij de diverse posten:

5

Vergaderkosten	Omdat voor vergaderingen vaak gebruik gemaakt wordt van een zaal in het Dienstenbureau of een locatie in de archiefbewaarplaats, zijn er relatief weinig tot geen kosten.
Algemene kosten en toerusting	Kosten die noodzakelijk zijn om de toerusting van plaatselijke kerken te kunnen blijven uitvoeren.
Algemene reiskosten	Onder deze kostenpost vallen alle reiskosten die deputaten maken wegens vertegenwoordiging elders en voor het bijwonen van de vergaderingen van ons deputaatschap. De reiskosten ten behoeve van het archiefbeheer worden apart begroot.
Website	Het onderhoud van de website vindt nu plaats via het Dienstenbureau.
Archiefbeheer Rotterdam/Utrecht	De archivaris werkt een dag per week in het Stadsarchief Rotterdam. Naast de huurkosten per strekkende meter archiefopslag worden ook kosten voor een werkplek in rekening gebracht. Ook is een klein bedrag ingepland wegens kosten van digitale opslag van de archieven.
Reiskosten Rotterdam/Utrecht	De werkzaamheden worden uitgevoerd door mw. 't Hart uit Hoek van Holland. Daarnaast wordt uw synode de benoeming van een tweede archivaris voorgesteld. Beide archivarissen maken reiskosten
Materiaalkosten archiefbeheer Rotterdam	In Rotterdam worden dynamische archiefstukken van synode en deputaatschappen bewaard. Voor een goede ordening moet gebruik gemaakt worden van archiefmappen en -dozen die voldoen aan het

	Archiefbesluit. De aanschaf van de materialen vindt plaats via het Stadsarchief Rotterdam.
Huurkosten Documentatiecentrum	<p>De doelstelling van het Documentatiecentrum is driedelig:</p> <ol style="list-style-type: none"> a. collectievorming door acquisitie b. beschrijven en toegankelijk maken van de collectie c. dienstverlening aan hen die een beroep doen op het Documentatiecentrum. <p>Er is een driejarig huurcontract afgesloten voor de periode tot 31 maart 2021 Een meerjarig contract levert een lagere huurprijs (besparing 10%) op.</p>
Hulp bij dienstverlening Documentatiecentrum	Voor het op orde houden van het Documentatiecentrum is een betaalde kracht voor 4 uur per week beschikbaar. De salariskosten worden uit deze begrotingspost betaald.
Inventarisatie kerkelijke kunst	Geprobeerd wordt jaarlijks de kerkelijke kunst van een aantal kerken te inventariseren. Op deze wijze wordt de kerkelijke kunst die wij als kerken bezitten vastgelegd. De Stichting Het Catharijneconvent voert deze werkzaamheden uit.
Representatie	In voorkomende gevallen dienen er gelden beschikbaar te zijn om als deputaatschap ook representatief te kunnen optreden.
Contributies	Kosten die gemaakt worden wegens lidmaatschap van SPKK en SKKN.